

Suchodolski, Bogdan

Zofia Skubała-Tokarska (1919-1987)

Kwartalnik Historii Nauki i Techniki 32/3-4, 777-778

1987

Artykuł umieszczony jest w kolekcji cyfrowej Bazhum, gromadzącej zawartość polskich czasopism humanistycznych i społecznych tworzonej przez Muzeum Historii Polski w ramach prac podejmowanych na rzecz zapewnienia otwartego, powszechnego i trwałego dostępu do polskiego dorobku naukowego i kulturalnego.

Artykuł został zdigitalizowany i opracowany do udostępnienia w internecie ze środków specjalnych MNiSW dzięki Wydziałowi Historycznemu Uniwersytetu Warszawskiego.

Tekst jest udostępniony do wykorzystania w ramach dozwolonego użytku.

ZOFIA SKUBAŁA-TOKARSKA
(1919—1987)

Zofia Skubała-Tokarska urodziła się 7 listopada 1919 roku w Dortmundzie. Dzieciństwo i młodość spędziła już w kraju. Wybuch drugiej wojny światowej uniemożliwił studia wyższe. W okresie 1939—1944 Zofia Skubała-Tokarska pracowała jako nauczycielka w szkole, prowadzonej przez Radę Główną Opiekuńczą dla dzieci uchodźców i wysiedlonych. W październiku 1944 r. jako żołnierz AK została aresztowana i wysłana do obozu koncentracyjnego na terenie Turynii, gdzie przebywała aż do połowy kwietnia 1945 r. Uwolniona, powróciła do kraju i podjęła studia na Uniwersytecie Mikołaja Kopernika w Toruniu, uzyskując w roku 1950 tytuł magistra praw. Studia uniwersyteckie Zofia Skubała-Tokarska kontynuowała następnie na Uniwersytecie Warszawskim, ale już w dziedzinie humanistyki. W tym zakresie uzyskała w roku 1966 doktorat na podstawie rozprawy pt. *Spółeczna rola Wolnej Wszechnicy*.

Pracę zawodową Zofia Skubała-Tokarska podjęła bezpośrednio po ukończeniu studiów i uzyskaniu stopnia magistra. Od marca 1951 r. rozpoczęła pracę w Biurze Organizacyjnym I Kongresu Nauki Polskiej, podejmując w ten sposób decyzję zawodową, która — jak się okazało — miała przesądzić o dalszej drodze życia naukowego i zawodowego. Następujące były szczeble i etapy tej drogi: w latach 1951—1952 — praca w Biurze Komisji organizującej powstanie Polskiej Akademii Nauk, w latach 1953—1955 praca w Instytucie Geografii w dziedzinie problematyki przestrzennego zagospodarowania kraju, od lipca 1955 — praca w Komitecie Historii Nauki przy Prezydium PAN, a następnie w Zakładzie Historii Nauki i wreszcie, po przekształceniu go w Instytut Historii Nauki, Oświaty i Techniki, w tym Instytucie w charakterze adiunkta stabilizowanego. Przez długie lata prowadziła w tym Instytucie sprawy wydawnicze, była sekretarzem Redakcji *Monografii z Dziejów*

Nauki i Techniki oraz Studiów i Materiałów z Dziejów Nauki Polskiej — dwóch ważnych, wielotomowych serii.

Te daty i fakty informują tylko o zewnętrznym kształcie pracowitego życia Zofii Skubała-Tokarskiej, oddanego nauce i jej organizacji. Gdy tak często pracownicy naukowych instytucji traktują je jako zespół warunków mających im ułatwić wstępowanie wzwyż po szczeblach drabiny naukowego awansu, dla Zofii Skubała-Tokarskiej obiektywne potrzeby naukowych instytucji były zawsze najważniejsze. To ich zadania miały być przede wszystkim realizowane, ich program wykonywany zespołowym wysiłkiem. Indywidualne plany powinny schodzić na drugie miejsce, a priorytet zadań obiektywnych i zbiorowych winien zawsze pozostawać na pierwszym miejscu. Przyjmując taką hierarchię obowiązków Zofia Skubała-Tokarska była pracownikiem oddanym i ofiarnym, ofiarującym swój czas i swe siły, bez reszty i do ostatnich dni, realizacji tego, co powinno być robione.

Jej szczególnym zainteresowaniem była problematyka organizacji nauki w historii i współczesności, problemy historii naukowej organizacji badań i ich integrowania, problemy historii dyscyplin naukowych i naukowych instytucji. W tych dziedzinach podejmowała studia własne, których owoce publikowała w artykułach i rozprawach. Na drodze takich zainteresowań powstawały studia o *Wolnej Wszechnicy* i popularno-naukowa książka, pisana wraz z mężem, o uniwersytetach w Polsce. Jednak szczególnie ważnym terenem tej działalności stała się praca redakcyjna nad monumentalną *Historią Nauki Polskiej*, prowadzona przez wiele lat i — dosłownie — aż do ostatnich dni życia. W okresie ciężkiej i wyniszczającej choroby resztkę swych sił poświęcała korektom tomu IV i przygotowaniu do druku tomu V. Jej wkład pracy w to ogromne dzieło zbiorowe był bardzo duży. Wyrażał się nie tylko w naukowej bystrości, pozwalającej odślaniać luki i braki, a także i potrzebę koniecznych integracji, ale również w pełnym taktu i umiejętności koncyliacyjnych działaniach tak ważnych w sytuacjach koniecznej współpracy autorów liczących się na setki. Tym umiejętnościom zawdzięcza Wydawnictwo — dziś dobiegające końca — lata pracy wytężonej, ale pogodnej, łagodzącej napięcia i uciszającej rodzące się konflikty. Doceniano powszechnie ten wkład pracy Zofii Skubała-Tokarskiej, czego wyrazem było pojawienie się na kartach tytułowych obu części tomu IV Jej nazwiska jako redaktora.

Oceniając wysoko pracę Zofii Skubała-Tokarskiej w Instytucie Historii Nauki, Oświaty i Techniki, a zwłaszcza w redakcji *Historii Nauki Polskiej*, skierujemy w zakończeniu tych przypomnień uwagę na Jej szczególne walory osobiste. Była człowiekiem życzliwym dla ludzi i gotowym ku wszelkiej pomocy. Korzystało z tej gotowości wiele osób w kręgu najbliższej rodziny, ale także i poza nią. Spokojna i równa w koleżeńskich stosunkach szła przez urzędowe pole życia wolna od konfliktów, od złych ambicji, od intryg i zawiści.

Jest więc wiele powodów, abyśmy, gdy nie jest już między nami, zachowali w wiernej pamięci to, że przez długie lata była wśród nas i to jaką była.

Bogdan Suchodolski
(Warszawa)